

Doniyor Kitobi — Yigirma Beshinchi Bo‘lim

Bobilning tanazzulining ochib berilishi: Navuxadnazardan Belshazzargacha bo‘lgan bashoratli parcha

Jeff Pippenger

2023-12-20

Beshinchi bobdagi Belshazzarning qulashi to‘rtinchi bobdagi Navuxadnazarning qulashi orqali oldindan timsollangan edi.

“Bobilning so‘nggi hukmdoriga, timsolan uning birinchisiga bo‘lgani kabi, ilohiy Qo‘riqchining hukmi keldi: ‘Ey shoh, ... senga aytiladiki: shohlik sendan ketdi.’ Doniyor 4:31.” Payg‘ambarlar va Shohlar, 533.

Nabuxadnazar yetmish yil hukmronlik qilgan shohlikning boshlanishini, Belshazar esa uning oxirini ifodalaydi; shu tariqa ular Vahiy kitobining o‘n uchinchi bobidagi yer hayvonining (Amerika Qo‘shma Shtatlari) hukmronligini ramziy tarzda bildiradi; bu hukmronlik Tir fohishasi (papalik) unutilgan vaqt davomida ro‘y berishi kerak edi.

Va o‘sha kunda shunday bo‘ladiki, Tir yetmish yilga, bir podshohning kunlari kabi, unutiladi; yetmish yilning oxirida esa Tir fohisha singari qo‘shiq aytadi. Ishayo 23:15.

Shunday qilib, Navuxadnazar Amerika Qo‘shma Shtatlarining boshlanishini, Belshazar esa Amerika Qo‘shma Shtatlarining oxirini ifodalaydi. Navuxadnazar Respublikachi shoxning boshlanishini va Protestant shoxning boshlanishini ifodalaydi. Belshazar esa Respublikachi va Protestant shoxning yakunini ifodalaydi.

Nabuxadnazarga keltirilgan hukm “yetti zamon” edi. Nabuxadnazarning ikki ming besh yuz yigirma kun davomida hayvon kabi yashagani haqidagi hikoya, Uilyam Miller tomonidan Levilar yigirma oltinchi bobdagi “yetti zamon”ni qo‘llashda ishlatilgan, garchi u Belshazarning hukmida ramziy ifodalangan ikki ming besh yuz yigirmaga to‘xtalmagan bo‘lsa-da.

Va yozilgan yozuv mana shu edi: MENE, MENE, TEKEL, UPHARSIN. Bu so‘zning talqini esa shudir: MENE; Xudo saltanatingning kunlarini sanab bo‘ldi va unga nihoya berdi. TEKEL; sen tarozida tortilding va kam topilding. PERES; saltanating bo‘lindi va Midiyaliklar hamda Forslarga berildi. Doniyor 5:25–28.

Doniyor devordagi sirli yozuvga bergan talqindan tashqari, “mene” va “tekel” so‘zlari og‘irlik o‘lchovini bildiradi, shuningdek bu so‘zlar tangalarning muayyan qiymatini ham anglatadi (Chiqish 30:13, Hizqiyol 45:12). Bir “mene” ellik shekel, ya‘ni bir ming gerahdir. Shunday qilib, “mene, mene” ikki ming gerahga tengdir. Bir “tekel” yigirma gerahdir. Demak, “mene, mene, tekel” ikki ming yigirma gerahga tengdir. “Upharsin” “bo‘lib tashlamoq” degan ma‘noni bildiradi va shu bois bir “mene”ning yarmiga teng bo‘lib, besh yuz gerahni ifodalaydi. Birgalikda ular ikki ming besh yuz yigirma yig‘indini ifodalaydi.

Opa Uayt xonimning so‘nggi iqtibosi Belshazzar Nebukadnazar orqali timsollanganini ko‘rsatadi, biroq u bundan ham aniqroq tarzda ularning umumiy hukmini ta’kidladi, va har ikkala hukm ham Levitlar yigirma oltidagi “yetti vaqt”ning ramzi sifatida tasvirlangan. Muqaddas Yozuvlarda Levitlar yigirma oltidagi “yetti vaqt”ni ifodalash uchun qo‘llanadigan bir necha atamalar bor. Yeremiyo buni Xudoning g‘azabi sifatida ifodalaydi.

Egamiz O‘z g‘azabida Sion qizini qanday bulut bilan qoplab qo‘ydi, Isroilning go‘zalligini osmondan yerga uloqtirdi, g‘azabi kunida O‘z oyoqlari ostidagi joyni ham eslamadi! Egamiz Yoqubning barcha maskanlarini yutib yubordi va rahm qilmadi; O‘z qahrda Yahudo qizining qal’alarini qulatdi; ularni yer bilan yakson qildi; shohlikni va uning amirlarini bulg‘adi. U qattiq g‘azabida Isroilning barcha qudratini kesib tashladi; dushman oldidan O‘z o‘ng qo‘lini tortib oldi va Yoqubga qarshi atrofni yutib yuboruvchi alangali olov kabi yondi. U yoyini dushmanday tarang tortdi; O‘z o‘ng qo‘li bilan raqibday turdi va Sion qizining chodirida ko‘zga yoqimli bo‘lgan hamma narsani o‘ldirdi; O‘z qahrini olov kabi to‘kdi. Egamiz dushman kabi bo‘ldi: Isroilni yutib yubordi, uning barcha saroylarini yutib yubordi; uning qal’alarini vayron qildi va Yahudo qizida aza va nola ko‘paytirdi. U O‘z chodirini bog‘dagi kulbaday zo‘rluk bilan olib tashladi; yig‘in joylarini vayron qildi; Egamiz Sionda tantanali bayramlar va shanbalarni unuttirdi hamda O‘z g‘azabining qattiq qahrda shoh bilan ruhoniyni nafrat bilan rad etdi. Egamiz O‘z qurbongohini tashlab qo‘ydi, O‘z muqaddas maskanidan jirkanib yuz o‘girdi, uning saroylari devorlarini dushman qo‘liga topshirdi; ular Egamizning uyida tantanali bayram kunidagidek shovqin ko‘tardilar. Egamiz Sion qizining devorini vayron qilishni niyat qildi; o‘lchov arqonini tortdi, halok qilishdan O‘z qo‘lini qaytarmadi; shu bois tayanch devor bilan asosiy devorni birga motam tuttirib qo‘ydi; ular birgalikda zaiflashib qoldilar. Marsiya 2:1–8.

Rabbiyning g‘azabi “Uning g‘azabining qahr-u g‘azabi” sifatida tasvirlanadi va Uning g‘azabi Isroilning ham shimoliy shohligi, ham janubiy shohligi ustida ijro etildi. Shuning uchun Doniyor kitobida “birinchi” va “oxirgi” qahr-g‘azab tilga olinadi. Yeremiyo Egamiz O‘zining tanlangan xalqiga nisbatan g‘azabini ijro etganida, U “cho‘zgan” bir “o‘lchov chizig‘i”ni zikr qiladi. O‘sha chiziq Ikkinchi Shohlar kitobida ham tilga olinadi.

Egamiz O‘z xizmatkorlari bo‘lmish payg‘ambarlar orqali shunday dedi: “Yahudo shohi Manashe bu jirkanch ishlarni qilgani, undan oldin bo‘lgan Amoriylar qilgan hamma ishlardan ham ortiqroq yovuzlik qilgani va o‘z butlari bilan Yahudoni ham gunohga botirgani uchun, Isroilning Xudosi Egamiz shunday demoqda: mana, Men Quddus va Yahudo ustiga shunday bir falokat keltirurman-ki, bu haqda kim eshitsa, ikkala qulog‘i ham shang‘illab ketadi. Men Quddus ustiga Samariyaning o‘lchov ipini va Axab xonadonining shoqulini tortaman; men Quddusni, odam tovoqni artgandek, artib, ag‘darib tashlayman. Va Men O‘z merosimning qoldig‘ini tark etaman hamda ularni dushmanlarining qo‘liga topshiraman; ular barcha dushmanlariga o‘lja va talon-toroj bo‘ladilar.” 2 Shohlar 21:10–14.

Xudoning g‘azabining Musoning “yetti karra”si bo‘lgan “o‘lchov chizig‘i” avval shimoliy shohlik (Axab xonadoni) ustiga, so‘ng esa Yahudo ustiga tortildi. Levilar yigirma oltinchi bobidan kelib chiqqan, “yetti karra” uchun qo‘llanadigan yana bir Muqaddas Kitobiy atama “tarqatib yuborilgan”dir.

Shunda Men ham sizlarga ham qahr bilan qarshi yuraman; va Men, aynan Men, gunohlaringiz uchun sizlarni yetti karra jazolayman. Va sizlar o'g'illaringizning go'shtini yeysizlar, qizlaringizning go'shtini ham yeysizlar. Va Men sizlarning baland joylaringizni vayron qilaman, butlaringizni qulataman, jasadlaringizni butlaringizning jasadlari ustiga tashlayman, va jonim sizlardan jirkanadi. Va Men shaharlaringizni vayronaga aylantiraman, muqaddas maskanlaringizni xarob qilaman, va yoqimli xushbo'y hidlaringizni hidlamayman. Va Men yerni vayronaga aylantiraman; unda yashaydigan dushmanlaringiz bundan dahshatga tushadilar. Va Men sizlarni xalqlar orasiga tarqatib yuboraman, ortingizdan qilich yalang'ochlayman; yeringiz vayrona bo'ladi, shaharlaringiz xarob bo'ladi. Shunda yer o'z shanbalaridan bahramand bo'ladi, u qancha vaqt vayrona bo'lib yotsa va sizlar dushmanlaringizning yurtida bo'lsangiz, o'sha paytda ham yer tinch oladi va o'z shanbalaridan bahramand bo'ladi. U vayrona bo'lib yotgan barcha vaqt davomida tinch oladi; chunki sizlar unda yashab turgan paytingizda, shanbalingizda u tinch olmagan edi. Levilar 26:28–35.

Butparast xalqlar orasiga tarqatib yuborilish Doniyor uchun, Yo'xayiqimning asirga olib ketilishida, o'zi Bobilga qul sifatida olib ketilganida bajo bo'ldi. So'ngra, Doniyor "dushmanlar yurtida" bo'lgan paytda, yurt orom topdi va "o'z shanbalaridan" bahramand bo'ldi. Ikkinchi Solnomalar bizga bu muddat Yeremiyoning yetmish yili bo'lganini ma'lum qiladi; Doniyor esa buni to'qqizinchi bobda anglab yetdi.

Qilichdan omon qolganlarni esa u Bobilga olib ketdi; va ular Fors shohligining hukmronligi boshlanguncha unga va uning o'g'illariga xizmatkor bo'ldilar. Bu Egamizning Yeremiyo og'zi bilan aytgan kalomi bajo bo'lishi uchun edi, ya'ni yurt o'z shanbalaridan bahramand bo'lguncha; chunki u xarob yotgan butun davrda, yetmish yil to'lguncha, shanba tutdi. Endi Fors shohi Kirning birinchi yilida, Egamizning Yeremiyo og'zi bilan aytilgan kalomi amalga oshishi uchun, Egamiz Fors shohi Kirning ruhini qo'zg'atdi; shunda u butun shohligi bo'ylab bir farmon chiqardi va uni yozma ravishda ham e'lon qilib, dedi: "Fors shohi Kir shunday aytadi: Osmonlar Xudosi — Egamiz menga yer yuzidagi barcha shohliklarni berdi; va U menga Yahudoda joylashgan Quddusda O'zi uchun bir uy qurishni buyurdi. Uning barcha xalqi orasida sizlardan kim bor? Egamiz uning Xudosi u bilan bo'lsin, va u yuqoriga chiqsin". 2 Solnomalar 36:20–23.

"Tarqalish" atamasi "yetti vaqt"ning ramzidir. Navuxadnazar ustidan chiqarilgan, "yetti vaqt" davomida yirtqich hayvon kabi yashash haqidagi hukm, devordagi sirli so'zlar — "mene, mene, tekkel upharsin" — bilan ifodalanganidek, Belshazarning hukmini timsollagan. Belshazarning hukmi yigirma besh yuz yigirmaga teng bo'lgan devordagi yozuv bilan ifodalangan edi; bu Navuxadnazar yirtqich hayvon kabi yashagan kunlarning ayni soni, hamda Levitikus yigirma oltidagi "yetti vaqt" bilan ifodalangan yillarning ham ayni sonidir.

Nabuxadnazarning hukmi orqali oldindan timsollangan Belshazarning hukmi ramziy tarzda "yetti vaqt" bilan ifodalangan edi va bu ikkala hukm ham ikkinchi farishtaning xabarining timsoli bo'lgan "Bobilning qulashini" ifodalagan. Bobilning birinchi qulashi Nimro'dning minorasi qulatilgan paytda sodir bo'lgan edi.

Butun yer yuzi bir tilga va bir xil nutqqa ega edi. Shunday bo'ldiki, ular sharqdan ko'chib kelar ekanlar, Shinor yurtida bir tekislik topdilar va o'sha yerda joylashdilar. Va ular bir-birlariga dedilar: "Kelinglar, g'isht quyaylik va uni yaxshilab pishiraylik". Shunday qilib, ularda tosh o'rniga g'isht, ohak o'rniga esa smola bor edi. Va ular dedilar: "Kelinglar, o'zimizga bir shahar va cho'qqisi osmongacha yetadigan bir minora quraylik; va o'zimizga nom chiqaraylik, toki butun yer yuzi bo'ylab tarqalib ketmaylik". Egamiz inson bolalari qurayotgan shahar va minorani ko'rish uchun pastga tushdi. Va Egamiz dedi: "Mana, xalq bir, va ularning barchasining tili bitta; ular mana shuni boshladilar; endi esa ular qilishni xayol qilgan hech narsa ulardan tiyib qolinmaydi. Kelinglar, pastga tushaylik va ularning tilini o'sha yerning o'zida aralashtirib yuboraylik, toki ular bir-birlarining nutqini tushunmay qolsinlar". Shunday qilib, Egamiz ularni o'sha joydan butun yer yuzi bo'ylab tarqatib yubordi; va ular shaharni qurishni to'xtatdilar. Ibtido 11:1–8.

Bobil hukmida — bu Nimrohdan chiqarilgan hukm edi — Rabbiy Nimrohning isyonkorlarini "butun yer yuzi bo'ylab" "tarqatib yubordi". Nimroh va uning safdoshlari o'zlarining isyoni o'zlarining tarqatib yuborilishiga sabab bo'lishini bilgan edilar, chunki ular minora va shahar qurishdan maqsad "o'zimizga nom chiqaraylik, toki butun yer yuzi bo'ylab tarqalib ketmaylik", deb aytgan edilar.

Payg'ambarlik ma'nosida "nom" xarakterning ramzidir. Nimrod va uning safdoshlari qaror toptirgan xarakter ularning ishlari orqali namoyon bo'ladi, chunki mevadan xarakterni bilib olasiz. Nimrodning isyonining mevasi, va shuning uchun uning xarakterining ramzi, minora va shahar qurilishi edi. "Minora" jamoatning ramzi, "shahar" esa davlatning ramzidir. Nimrod isyonchilarining nomi, ya'ni ularning xarakterini ifodalovchi narsa, jamoat bilan davlatning birlashuvi edi; bu, shuningdek, ramziy tarzda hayvonning surati sifatida ham ifodalanadi.

Bobilning qulashini aniqlab beruvchi parchada "qani, kelaylik" degan ibora uch marta takrorlanadi. Uchinchisi — Xudo ularning tilini aralashtirib yuborish va ularni yer yuziga tarqatib yuborish hukmini keltirgan paytdir. Birinchi "qani, kelaylik" ular o'z shahrini va minorasini qurgan ikkinchi "qani, kelaylik" uchun tayyorgarlik edi. Ular "qani, kelaylik" degan ikkinchi ifoda tarixida o'z ishlarini tamomlagach, Xudo ularning isyonini ko'z bilan ko'rib chiqish uchun pastga tushdi. Uchinchisi "qani, kelaylik" hukm edi, ikkinchi "qani, kelaylik" esa ko'zga ko'rinadigan sinov edi. Birinchi "qani, kelaylik" ularning birinchi muvaffaqiyatsizligini ifodalaydi va payg'ambarlik ma'nosida "qani, kelaylik" iborasining uch marta aytilgani abadiy Xushxabarning uch bosqichli sinov jarayonini ko'rsatadi. Nimrodning isyoni va qulashi haqidagi guvohlikda bundan ham ko'proq ma'lumot bor, biroq biz shunchaki shuni ta'kidlayapmizki, Bobil (Babel) birinchi marta qulaganida, "tarqatib yuborish" orqali ifodalangan "yetti marta" ramzi aniqlab ko'rsatiladi. Nimrodning hukmi tarqatib yuborish bilan, Navuxadnazar esa "yetti marta" bilan, Belshazarnikini esa "ikki ming besh yuz yigirma" bilan ifodalangan edi.

Alfa va Omegaga xos muhr shuni ko'rsatadiki, to'rtinchi va beshinchi boblar bilan ifodalangan bashorat chizig'i ikkinchi farishtaning xabari hamda Yarim Tun Nidosining keyingi yomg'ir xabaridir. Bu chiziq Navuxadnazar bilan ifodalangan Bobilning qulashidan boshlanadi; bu esa 1798-yilni ko'rsatadi, ya'ni ruhiy Bobil (papalik) birinchi marta qulagan vaqtini. So'ngra

chiziqning oxirida Belshazzarning Bobili qulaydi va bu ruhiy Bobilning (yana papalikning) bosqichma-bosqich qulashining boshlanishini belgilaydi; bu qulash Yakshanba qonuni inqirozidan boshlanadi. Chiziqning boshida Bobilning qulashiga oid ikki guvoh bor, oxirida ham ikki guvoh bor. Bashoratli mantiq buyuk Boshlanish va Yakunning muhrini tan oladi, shu bilan birga Doniyorning to‘rtinchi va beshinchi boblari bilan ifodalangan chiziqda Bobilning qulashiga oid mavzu to‘rt guvoh orqali tasdiqlanganini ko‘radi.

Nebuxadnazar va Belshazar o‘rtasidagi timsol va antitimsol munosabatida, oxirgi kunlarga tatbiq etilganda, biz qo‘zichoqqa o‘xshash holatdagi yer hayvonining Nebuxadnazar bilan ifodalanganini, so‘ngra u ajdarhodek so‘zlaganida esa Belshazarni ko‘ramiz. Bashoratli munosabatda biz Respublika shoxining Amerika Qo‘shma Shtatlari Konstitutsiyasi tomonidan boshqarilishini Nebuxadnazar bilan ifodalangan holda, Konstitutsiyaning ag‘darib tashlanishini esa Belshazar bilan ifodalangan holda ko‘ramiz. Shuningdek, biz Nebuxadnazarni dono bokira, Belshazarni esa nodon bokira sifatida ham ko‘ramiz.

Keyingi maqolada Doniyor kitobining to‘rtinchi va beshinchi boblarini ko‘rib chiqishni davom ettiramiz.

“Belshazarga Xudoning irodasini bilish va uni bajarish uchun ko‘plab imkoniyatlar berilgan edi. U bobosi Nebuxadnazar insonlar jamiyatidan quvilganini ko‘rgan edi. U mag‘rur hukmdor faxrlangan aql-zakovatni uni bergan Zot tortib olganini ko‘rgan edi. U podshoh o‘z saltanatidan haydalib, dala hayvonlariga hamroh qilinganini ko‘rgan edi. Ammo Belshazzarning ko‘ngilocharlikka va o‘zini ulug‘lashga bo‘lgan muhabbati u hech qachon unutmasligi kerak bo‘lgan saboqlarni o‘chirib yubordi; va u Nebuxadnazarga ochiq-oydin hukmlar keltirgan gunohlarga o‘xshash gunohlarni qildi. U o‘ziga inoyat bilan berilgan imkoniyatlarni sovurdi, haqiqat bilan tanishish uchun o‘z qo‘li yetadigan imkoniyatlardan foydalanishni e‘tiborsiz qoldirdi. “Najot topishim uchun nima qilishim kerak?” — buyuk, ammo nodon podshoh beparvolik bilan chetlab o‘tgan savol ana shu edi.

“Bugungi beparvo, o‘ylovsiz yoshlarning xavfi shudir. Xudoning qo‘li Belshazarniki kabi gunohkorni uyg‘otadi, ammo ko‘plar uchun tavba qilishga juda kech bo‘ladi.

“Bobil hukmdori boylik va shon-sharafga ega edi, va o‘zining mag‘rur, nafsgir o‘zini erkalatishida u osmonu yerning Xudoriga qarshi o‘zini yuksaltirgan edi. U o‘z kuchiga tayangan, hech kim: ‘Nega bunday qilyapsan?’ deb aytishga jur‘at etadi, deb o‘ylamagan edi. Ammo sirli qo‘l uning saroyi devoriga harflarni bitar ekan, Belshazar dahshatga tushib, tilsiz qoldi. Bir lahzada u butunlay qudratidan mahrum bo‘lib, boladek pastga tushirildi. U Belshazardan ham buyukroq Zotning rahm-shafqatiga tobe ekanini anglab yetdi. U muqaddas narsalarni masxara qilib kelgan edi. Endi esa uning vijdoni uyg‘ondi. U Xudoning irodasini bilish va bajo keltirish imtiyoziga ega bo‘lganini anglab yetdi. Bobosining tarixi uning ko‘z o‘ngida devordagi yozuv qadar ravshan namoyon bo‘ldi.” Bible Echo, 1898-yil 25-aprel.